

Introverted Inquirer

פוך 2 תשע"ה

The wicked son — what does he say? “Of what purpose is this work to you?”¹ He says “To you,” thereby excluding himself. By excluding himself from the community of believers, he denies the basic principle of Judaism. Therefore, blunt his teeth and tell him: “It is because of this that HASHEM did so for me when I went out of Egypt.”² “For me,” but not for him — had he been there, he would not have been redeemed.

The simple son — what does he say? “What is this?” Tell him: “With a strong hand did HASHEM take us out of Egypt, from the house of bondage.”³

As for the son who is unable to ask, you must initiate the subject for him, as it is stated: You shall tell your son on that day: “It is because of this that HASHEM did so for me when I went out of Egypt.”⁴

ג נסיך רומי – געג'ה
ושאינו יודע לשאול את פתח לו שנאמר והגדת לבןך לאמר בעבר זה
עשה ה' לו בצעתיו מצירפים. פסק זה והגדת לבןך וג' היא חתובבה
שנאמרה בתורה להשיב לבן הרשע, וצריך עיון למה משיבין להאינו יודע לשאול
אותה תשובה ממשיכים להרשע. עוד יש להעיר ד’לאמר” לכארו מיותר הוא
שהרי כבר כתיב והגדת לבןך, והיה ראוי לכתוב מיד בעבור זה,

אוצר מפרשיש הגדה

138

3

את פתח לו, שנאמר והגדת לבןך וג' לפ' שאין בכתב זה שאלה כלשדי, הרכ' שמדובר בבן שאינו יודע לשאול⁵, והכתוב, (“הגדת”) מלמדך שתפתח לו אתה בדברי אגדה המשכך את הלבוי. על דרך “פתח פיך לאלים”⁶, דרוש לו באגדה ופרטם לו

שא יוציאו קיון יהודיה

חג הפסח

ויאמר

56

ט

ואף בليل הסדר ציריך האבא ללמד לבני את האמונה הנבלמתה בלילה והוא יסביד לכל אחד ואחד כפי דרגתו ועליו להתייחס לבן ונ לא להזכיר על אף אחת. וגם ציריך לשמעו כל אחד ואחד יעשה זאת וישמע לדבריהם יילמוד את אמונה ה' כי נשמה הילדים מקבלת הרבה בלילה זה. ואף אם יש לו אחים לא ישכח מבני הילדיים ויש לתחת את הדעת על רב.

ואף בטוכות בארכעת המינים מצאנו רעיון זה שיש לאגד את הערכה עם שאר המינים ע"פ שהערבה אין בה לא טעם ולא ריח. ומאריך “ערבה” בגימטריא ("ערע", למד שגם אם יצא לאדם ורען כלומר, בן או בת המשלימים לערבה, אין לו להזכירם, אלא עליו להמשיך ולאגונם אותם למשפטו ולהשဖע עליהם עד שיחזרו בתשובה.

בנגד ארבעה בניים דבריה תורה

“בנגד ארבעה בניים דבריה תורה”. בעל ההגדה בא ללמד אותנו כיצד התורה הקדושה מתייחסת לכל בן ובן, וכל אחד ואחד יש מקום בתורה, והتورה יכולה להיעיל לו ולבן יש להשתרל לקרב כל אחד ואחד לפי מה שהוא ואני לומר להה מתאימה התורה ולהז לא מותאמת התורה והזה לא מותאמת התורה, כי התורה מתאימה לבוגרים וככל אחד יכול למדו תורה לפי דרגתו ויש לעוזר לו בזה. וגם ה' נקרא שלו “שדי”, לומר, כי יש די בטורתו לכל אחד ואחד.

לעוסק בתורה כד' מדרגות שיטונים פרוד'ס, והם, פשוט, רמי, דרוש, סוד, וצריך שייתגלל עד שישלים אוטם,”

מעטה יש לומר כי מטעם זה נתן הקב"ה לשישראל את התורה הכללה מד' חלקים, כדי שיקדשו ויזכו את ארבעת הבנים הכלולים בתורת האדם, ועל ידי זה יוכל לתקון גם את ארבעת הבנים עצם שנולדו ממו. עניין זה מתאים להפליא עם מה שכותב המקובל האלקוי בעל “מגלה עמוקות” (פרשת תורייע דרוש על הפסח ד' גל טור ד) כי ארבעת הבנים מכונים כנגד ד' חלקו התורה.

ויש לומר כי חלק “פשט” הוא כנגד הבן שאינו יודע לשאול, לבן מלמדים אותו פשטות המצוות. חלק “רמז” הוא כנגד התם שיודע לשאול אבל לא להתעמק חלק “דרוש” הוא כנגד הרשע כדי להחוותו בתשובה, כמוobar במדרש משלו (פרק י): “בשעה שהחכם ישב ודorous מוחל הקב"ה עוננותיהם של ישראל”. ואילו חלק “סוד” הוא כנגד הבן החכם שכבר ראוי למדדו תורת הסוד.

ט עליון פערן

לעוסק בתורה כד' מדרגות שיטונים פרוד'ס, והם, פשוט, רמי, דרוש, סוד, וצריך שייתגלל עד שישלים אוטם,”

גם כשראה המאמץ וההשקעה בחינוך הילד חסר סיכון, ויש צורך בעמל גדול של "את פתח לך" - לעולם אין להתייחס מafc ילד!

יש גם להיזהר מraud תמיד שלא לדוחות לידים, גם אלו השובבים הגורמים
הפרעות מרובות, כי לעולם "א"ל דעת מה יהיה בסופו!

מעיין המועד

קונטן

בנגד ארבעה בנים דיברה תורה. חכם, רשות, תשׁ ושאינו יודע לשאול. השניים הראשונים, החכם והרשות, הם הקיצוניים — ליטוב, ולרע. האור מול החושך¹⁹⁰, זה לעומת זה עשה האלקים¹⁹¹. אבל כבר אמרו חז"ל¹⁹² כי "יראה הקרווש ברוך הוא את העדיקים, והינם מועטם" — וגם הרשעים לא רבים הם. הרשעים באמת, המושחתים עד היסוד, הבויים לכל קודש ושונאים את החכמים.

ורוב העם בעבר, נמנה רוב העם על "הבן התם", שאמנם אינו יודע — אבל מתעניין ורוצה לדעת. הבן השואל: "מה זה את"¹⁹³. כך היה רוב העם שואל שאלות מצפה לתשובות, והרבנים היו מספקים אותן: בדורות, בשיעורי תורה, בהלכות, מרויסים את הצימאון, אלומ ביים,כה רבים הם שאינם יודעים לשאול: מליון ולידם יהודים שאינם יודעים לומר "שמע ישראל" לא יודעים כלל מה לשאול, לא מודעים למסורת העשירה, למסורת האבות, לאור ולזהר, לשושלת בת שלושת אלף השניטים עליהם אמרו: יושאנטו יודע לשאול — את פתח לו. זו חותמעין להאר עניינים ולבכחות. שעל בן אמרו חז"ל¹⁹⁴ שהלומד תורה ואינו מלמדה, דומה להדים במדבר: מדוע נתנו לך ניחוח נורף, אם לא כדי שי'הנו ממנה לי'סיד שיעורי תורה, לעניין ביזירות.

לקיים מה שנאמר: יושאנטו יודע לשאול — את פתח לו!

בהתאם מה שוזכר: "וְאַיִן יָדָע לְשָׁאוֹל — אֶת פָּתָח לוֹ"

וּמָגְרִים

מהה בלב הילד בעודנו נקי מכל סייג, ואצל
עם חטא עוד לא טעם ולא טחו עיניו מואר
באור האמת, ויצצו דבריה צייז' וגמרו שקי
קדש הלילום לה, והיה הכן כל מוכן
פרוי נורה וטהרה ובם כי יזקן לא סייר מנגנ
לקבל נוראה וטהרה ובס כי יזקן לא סייר מנגנ

א מעלה מעלה ברכות הימים, שכן דבריה
בשכבותו למדת התורה יי' ועבודת הבורא, מי
ימנה פרים ומ' שער ערכם, אמריה אמריה חן
במעלת הרכות ונטילת היהים לטהרה, גדרה
ולכן כתוב בעל הגדה עבור הבן שאינו יודע
לשאול את פתח לו' בלשון נקיקה כי לא
ברוח תורה אלא כנגד בית יעקב אלו הנשים,
שהורם אמר לפחותו לו שער שכונתם בין עלייה

ההיא החוכה מוטלת על אמו לטעת בלבבו
יראת ה' ולפתוח לו שערו אורה, ובתום לבבו
ובנקוין כפה לנצור אותו מכל טומאה ולעדר
בלבו שחיקות והחרגשות לכל דבר
שකדרושה לי', ודרכי אמו יעשו רושם שלא

Journal No. 15

רישאין יודע לשאל את פתחה לו שנא' וגודה
לبنן ביום ההוא לאמור בעבור וה
עשה ה' לי בזאתני ממצרים, יש לפרש עפ"י
שהגיד הקדוש הרבי ר' ברוך צדלהה בפסוק
'ופסח ה' על הפתח עפ"י מאמר זיל פתחו'
לי פתח כחורה של מחט ואני פתחה לכל כפתוחו
של אלול, ובגאותל מצריט פסח ה' על פתח
זה שיפתחו הם אפי' כחורה של מחט. כי לא
ה' בכם לפועל כלל כי היו במ"ס שער
טומאה וכחיבר ולא שמעו אל משה מקוצר רוח
ומעבודה קשה. אלא שהשיות עשה עמכם חסד
על סמן העתיד כמו' שהוציאר את העם
מצרים תעבורו את האלקים על ההר הזה,
וכן על סמן עשית המצוות לעמיד בברesh"
בעבור זה בשביב שאקאים מצווותין באופן
זה הנוגה גם אתה עם ביך שאנו יודע לשאל
זה לפתחה את לבך עד שידע אח"כ לשאל
מצאים ולהבין ותביןו דעת שלא יסתפק
באמרתו בלבד ובשיעור עיינה ממעשה
שבור. אלא כמו שהשתה הכוונה בעיקר הבזיה
מצאים בעבור זה בשביב שאקאים מצווותין:

בגנט'ש פ' שירת הגואלה עמ' נד. 88. חי' אדם כללו סו אוות ב', וערוך לנו בביבורי יעקב פ' חרט אוות ה', וועץ מגא' סי' שמג' סי' א', שהביא מחלוקת אשאנזסם משחה חייכת בחינוך. ועיין ערודה'ש שם אוות א' ולפי מה שהברגרנו לעיל שמצוות והגדת אינה מדריך מצאות חינוך, כיירא אהוחנעם כיוון שאשה החיקת בכל מצוחה הלילה חייכת גם במצוחה והגדות. ועיין משכ' ביהוגינו הלכה ח' ב' במאמר ארכ' ה' אוות הנגה'. 89. שופטים ד. כ.

14 כרי טעניך נפומות לו פמת שיטולן דכל מה
טיעניך נטעניך לו גענזור זיך וגונ'ו. ולכך נאגנו *

13 א' ב' ג' ~

עד זולמו נטולו סטודנער צנער, אח פתח לו
כלומר אף שליטו יודע לאטולו מעטומו אל מה מר
לו מענמנק, רק למ פפח נו עטה לו פמת ליכנעם
עמ' צדעריס ומטבב טולדקי שיטולן דכ' מה
למען מאנעם עמו צלנעריס, לאודיע לו למ' מ'**
ענין יייחת מליטים, ומווים כן מלען לטומונע
שנאמר והגדות לבנקל ביום ההוא לא אמר
לאטולו למ' מיטה, תלל שטמויו וכגדת נאנע
זיטס פטוט' וואנגלה סטיט' מיגנסט למ' מר
שטטולר נטאטן לו בעבור זה וגו', סטאנגדה
{ זאנזער סטודט צנצע ניקט עריכס למ' מלען נל
טומאי כן גענזור והעטה כ' לי נזחמי ממעריסים:

ט טיב ההגדה א ערך

אין יכולם לפתח הלב שלו, **שנש** הוא
ירגש המעם של **יציאת מצרים**,
ויזא מעבדות מצרים לעבדות הש"ת.
ללאה אמר בעל ההגדה: **'את פתח לך,**
על ידי כ"ב אותיות התורה הרמות
בתיבות **א"ת** **היינו מא' עד ת'**, **תוכל**
לפתחו גם **איש** כוה **שבלך** רוחך
מהמשיח **ואינו יודע כלל** **איך להתרנוג**
להיות יהוד.

הבא מוחייב לגלות את סוד האמונה לכל הילדים, כל אחד עם הסוגנו שלן, ואף לשאינו יודע לשאול, הוא סוג הבנו שאינו רוצה לשאול ולהתעניין, מצווה האבא את פחח לי, רינוו שעילו למכם עזות איז לדרב אל לבו בדברים רככים, ולעוור בו את רצון החהuniות, כמושה רכינו בשעתו שלך בעצמו לדעת ואבירם (נדכו טה. ב').

וועוד נראה לומר בוה, שחזור המגיד ודרש פסוק זה לבן שאינו יודע לשאול ואמר: את פתח לו, לפ' שעד כאן דבר עמו האב, ועהה האם מוסף עמו דברים⁸⁷ שגם האם מצאה בחינוך הבנים⁸⁸. ורומו לך במלחת את לשון קובבה, ולא

עד זולמו כמורל שמאגר נגן. את פחח לו
כלומר מה שטינו יודע לאחד מעמדו אף מהו
לו מעסוקן, רק מה שתמך לו עטה לו שטם ליכנס
עמו צדנישס ומעטה גולדקן צהצחן דנער מאה
למען חכונגע עמו צדנישס, לאודיע לו מה? זי
ענין ייוןת מיליטס, ומוכחים כן מלען שכונגע
שנאמר והגדת לבנץ ביטום החווא לא אמר
לטהי לוממר מוייל, מהן צהצחו וסנדת נגן
זיטס היטו ווועגנדט סטיל פגנומט גוממר
טהנעלר נאטען לו בעבר זה וגוו, שענגן
ויאדנור קאולדס יאנצע נייקט דאניסס לוממר לו
הממי כן בענזור וו עטה כי לא צוותי מיליטס,

What is the meaning of the instruction to "open" for the child who does not know to ask?

A simple understanding is that although ideally we would have liked for him to ask about the Seder, he doesn't seem to be forthcoming. Therefore, we simply proceed to tell him about the nature of the evening.

Rashi, however, comments on the words *you open for him*: "in order that he will ask!"

Rashi is telling us that there will be little impact made on a child whose curiosity is not aroused. Even when the child is not volunteering questions, the response is not simply to tell him the answer anyway; rather, it is to give him an opening so that he will ask.⁵⁰

As noted above, the verse cited as the source contains two differing verbs: — harsh or difficult words, and — pleasant words. Here, the message is: speak to your son in a way that will arouse his curiosity; bring your son to a place where the events of the evening are difficult for him to understand. The goal of this approach is — that your words of explanation will then take the form of resolving his difficulties and satisfying his curiosity. Then there is room for hope that your answers will have an impact.

17 הילקוח הגודה של פסח זהה בפז

זה אירוי בכך שאינו יודע לשאול, והחיזוק הוא את פתח לנשוגיד לו באופן שהוא יאמר בעצמו, שעיל זה מורה הלשון 'פתח לו, זהה זהה' לנבר' שהוגידי לו באופן שהוא בעצמו אמר אחרין. וכך אף שאמורים לו אותו התשובה שאומרים לבן רשות, עפ"כ כיוון שהבן אומר אהורי' {בעבור זה עשה ה' לי, איןו בן הרשות שאמורים לו לי ולא לך, שהרי הבן עצמו אומר 'עשה ה' לי'. וזה כוונת הלאמר' ועוד יותר שהפסוק אירוי אל

18

עוד י"ל עפ"י לשון הקרא 'למען מסטר' באוני בןך ובן בנו', וזה מה שנאמר כאן לאמר, הינו לאמר לאחדרם. ו'יל דהוא באמת הגדרה באופן הסיפור, שיאמרו בחמיימות והחלחות כוהה, שהיה טופח ע"מ להטפייה.

עוד יש לפרש עפ"י מה שפי' באואה"ח הק' בכמה מקומות שלامر פירושו מל' את ה' האמרת, לשון חשבות ותפארת, והינו שהתורה מגידר האופן של הספר, שכאר לבן את התפארת שיש בבה שוכני להיות עברי ה', וש' הוציאנו מלהיות עברי פרעה להיות עברי ה', נויל שווה שיר בירור לאופן החינוך של הבן שאינו יודע לשאול, שצרך להזכיר גוזר ביטור לחנכו דייקא באופן כוהה.

19

עוד י"ל עפ"י מה דאיתא בספר רוך המלך פר' צ"א על הפסוק ודבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אני ה' אלקיך וגוי, וכותב הנעם אלימלך (ליקטי שושנה) שהכונה הוא שכתורה הוא שיבא לידי הכרת אני ה' אלקיך, דרך שפירושו בספה"ק ובתורתך כחוב לאמר שמע ישראל ה"א ה' אחד, שכתורה הוא לבא לידי קבלת עומ"ש. ומדייק דעתך לאמר' שהכונה הוא להגידי לאחרים, ולמה לא כתוב שיאמר הוא בעצם אני, אך מבאר כי בעת שאדם קונה בפניהם ידיעה באמת, או בעת שהוא מגיד דברים אלה לאחר הרי עולם לאמר, הינו שהгадה להבן היה' באותן של לאמר שיקנה הבן הוורבים בפניהם הלב, שהי' לבן הבחינה של יהי' יהיעתו הדירעה בתוך הזולת. וזה כוונת התורה שהי' יהיעתו האדם בגין ה' אלקיך {באופן כוה אשר היה לאמר לאחרים, לאמר אני', שבעת שיגיד לאחרים ישפיע על אחרים הידעעה. וזה הכור המבחן עד כמה האנכי נקבע בלבבו, והתורה אמרה שידע אני ה' אלקיך עד שהי' בדיבוריו להשפיע על אחרים, עי"ש דברים עמוסים.

21

הינו שימשיך את הבן אליו, ואמר הכתוב
לאמר, שע"י דיבורך לחוד הי' בכחך להכניס הדיבורים לבן, באופן שי"י
לאמר כנ"ל שהדיבורים שלך יהיו יוצאי מכם הלב ואז היי, ונכנסים אל הלב. ובזה מן הלב ייש להבין הלשון את פתחו לו, לשון יש בדיבורו, ומבהיר שם כי באמצעות נקודות, שקורות ציריך האדם שירהו הוא בעצמו מקבל בקדישיה ביכולתו לפתח פתח אצל אחרים, ואם הי' בבחינת את הינו שיקבל הדיבורים בפנימיות לבו אז יהיה ביכולתו להשפיע על בנו, אפילו על האינו יודע לשאול.

22

בכל פסח זוכים לספר באוני בןך, 'באוני' הכוונה שיכלול ליכנס לחוך פנימיותו, שאל"כ הול"ל מען חסר לבן, אלא ההרבה לתוך לבו של השועם. והאמת הדבר הזה הוא שחדורים מוכרים ממי"ש חז"ל ודברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, ריהי'ו שב' בני אדם יכולם לדבר אותו הדבר, ומישمر בתוכה מנוח הלב דבריו נכנסים לתוך השועם, משא"כ דיבור של שני שאינו מדבר מתוך הלב, הרי שאין הדיבור דבר ריק לחוד, אלא הוא כל המכיל בתוכו לבו של המדבר.

23

אם וצחים לקיים 'באוני' בן, שהדיבורים יכנסו לתוך פנימיותו לבו, או המספר ציריך לדבר ברכי שיש בכוונו לדבר דיבורים כאלה, שהידיעות שיש לו בתחום לבו יעברו דרך פה קדוש, ושיהיה בכוונו למסרו לבני יסודות האמונה ביל' פסח, דבר שיהיה נצחי, והכל תלוי בהכנות כל הדיבור והפה לטהרת קודם התהグ, כמו דאיתא בספר קו"ש שפחה הוא פה סח, וצריך שייהו דיבוריו פה סח, סח בגמטריא חיים, דיבורים חיים שיש בכוונתם להחיות לב השועם.

וברדך המלך מעורר על מה שנקרה האדם בשם מדבר, הלא מצינו שיש שיחת דקלים חיים ועויפות, ומה מעלה האדם שנקרה מדבר, ואםطعم היא משות שהאדם מדבר בשכל, א"כ היה לו לקרו האדם בשם משכלי על שם ההשכלה שיש בדיבורו, ומבהיר שם כי באמצעות נקודות, שקורות ציריך האדם שירהו הוא בעצמו ממקלט בקדישיה ביכולתו לפתח פתח אצל אחרים, ואם הי' בבחינת את הינו שיקבל הדיבורים בפנימיות לבו אז יהיה ביכולתו להשפיע על בנו, אפילו על האינו יודע לשאול.

24

ויל' דזה הכוונה בילאמרי' כאן, ע"פ מה דכתיב למען חסר באוני וגוי וידעתם כי אני ה', ופירשו בספה"ק כי יידעתם קאי על הבן עצמוני, שהתורה מביתה שע"י הספר בכווא הבן לידעית ה', ולא יהיו הוורבים משפה ולחוין, וזה הכוונה לאמר, הינו שהгадה להבן היה' באותן של לאמר שיקנה הבן הוורבים בפניהם הלב, שהי' לבן הבחינה של לאמר כדורי הדריך המלך הניל' עוד פירשו בספה"ק שבכדי לטרף לאחרים ציריך שייה' לו בעצמו ידיעה בהשיות, כי כלל זה א"א לו להכנים הוורבים לאחרים, וידעתם קאי על המספר שידע מקודם בעצמו, ויל' דזה כוונת הכתוב והגדת לבן לאמר, והגדת מל' המשכה

26 Touched by the Seder - R. Spero

When I was very young someone shared a beautiful and very true thought about the *she'einu yodei'a lishol*. The response given to this mute child is: "At pesach lo, You must open up his mouth." The word "al" is in *lashon nekeivah*, the female gender. Why is this so? One reason given is that mothers are especially capable of getting the quiet child to open up and speak. The *Shem MiShmuel* explains further that in every relationship in this world there is a *mashpia* and a *mekabel*, a giver and a receiver.

The relationship between a rabbi and his *talmid* is similar to that between a mother and a child; one might say that the rabbi is the *mashpia* and the *talmid* the *mekabel*. The rabbi teaches and the child listens and absorbs.

* But when dealing with a *she'eino yodei'a lishol*, the parent or rabbi must realize that the opposite holds true. The most effective way to teach such a child is for the *mashpia* to become the *mekabel*; a child learns best when he is encouraged to express himself in his own words. It is for that reason that the *baal Haggadah* uses the word "at." By giving the child the opportunity to speak and explain, he becomes the giver and the teacher becomes the receiver. This is true in all areas of teaching.

Before giving my first model lesson I asked many seasoned *rebbe'im* for advice. They responded with different suggestions, but they all shared one sentiment: Do as little talking as possible; get the kids to talk.

Getting a child to talk, however, is only half the job. It is the listening that the parent or rabbi does that is the other half. Great listeners exhibit patience, concern, and understanding. Tonight, as we listen to our children, we must not only "allow" them time to speak, we must listen carefully to what they are saying.

27 זוגי הגדה

שאינם יודעים לשאול.² מדובר ב"קטן שאינו יודע לישאל" (להישאל)³, אבל מבין מה שאומרים לו⁴, בטיל⁵. "שאינו מודרך לשם מילעשה מעשי ומתחנגו בכבהמה".⁶ מצד טפשותו הוא חוטא ושותה לשטען. כל עוד אין הבן שואל, אין אין יודעים מה שבלבו ומה יהא בסופו.⁷ איש ירא דובמצוחתו חפץ מאר, שלא נערר ממנה כי אם הדיעת?

Mem Lamed

And as for the one who doesn't know how to ask . . . The fourth child does not have the intelligence even to ask. [When speaking of him, the Torah does not mention the child asking any questions.] It merely says that "you shall tell your child." The parent has an obligation to stimulate the child's imagination by telling him the story of the miracle. He should explain that it was because of a Seder very much like the one now being celebrated that God did miracles for us when we left Egypt.

The verse quoted here is actually the same one that was used to answer the wicked child. The verse applies to both of them, the wicked child, and the one who cannot ask.

* The Exodus involved some of the greatest public miracles the world has ever seen. God literally changed the order of the laws of nature. This was something that God did for Israel for the sake of the Torah that they would study, for the sake of the commandments that they would keep, and for the sake of their righteousness in avoiding all the things that God would forbid.

The wicked one obviously would not deserve God's changing the laws of nature for his sake. This is also true of the one who cannot ask, since he does not even have the intelligence to question the things that he does. Curiosity is the mark of a human being; one without any curiosity whatever is no better than a dumb animal.

* Therefore, the answer for the one who cannot ask should also be, "Because of this, God did miracles for me. Because I make a special effort to keep God's

הגדה של פשת והלבוב חלקה

על ההגדה מסמין יכול מראש חודש, ויש מהראשונים שפירשו שיש להם קשר, עיי ארבנאל ועוד. ובאמת כד דיק שפיר תראה שככל הבנים לא קבע החורה מן לחשוכה, אבל בתשובה לבן שאינו עוני ולא אומרם, היינו שהלהם עונה יודע לשאול בחביב ביום ההורא, ועל זה דרשו בשעה שיש מצה ומורור מונחים

24 קיה

25

חטאונות שממש הנרה ש' פפת

כ ב נז

צחקו על פגעה..." האבא אומר לילדיו הקטן בפנים וזרחות: "עינקל'ה, בא תשמע סיפורו... היהת מכת ערוב - הגיעו לשם המון ארויות, דובים, וכשהאריה רצה להפוך את המצרי, מה עשה המצרי? טرك את הדלת ונעל אותה עם מגעול. מה עשה הקב"ה? שלח תמן כזה, עם יד ארכוח... הוא שלח את ידו מתחות הולת ופתח אותה מבפנים, ואז האריה נכנס וטרף את המצרי..."

והשאלה הנשאלת היא: לשם מספרים את כל זה הילד? מה יצא לנו מסיפורים כאלה?

אלא של סיפורים בלילה קהו ישנו מסר אחד: יציאת מצרים הייתה בבחינת הלידה של עם ישראל (וכפי שנtabar בהרבה בכמה מקומות), כל שנה בليل הסדר, גם אנחנו באים, כביכול, נולדים מחושב. נקודת היהדות שבנו מתחדשת... והרי אחד הדברים שמספרים לנו זו התחששה הטבעית: האם באמת איכפת לברוא כל העולמים איך אני עושה ברכה, איך אני מתפלל ואיך אני מקיים מצוות? אם אני בא לבית הכנסת חמיש דקות מוקדם או חמיש דקות מאוחר האם זה מעלה או מורד משהו כלפי ית?

* لكن אנו מספרים ליד את סיפורו צ"י'ם שהמסדר המרכז שבו הווא: כאשר המצרי עשה רע לך או לילד ממון, הש"ית, שהוא אינספור, בורא כל העולמים, כביכול יאיבך את העשונות, הוא חפס את המצרים, והתעלל בהם! לא רק עשר מכות אלא חמישים מכות, מאה חמישים מכות, מאתיים חמישים מכות.

למה? כי איכפת לו שעושים לך רע, ומילא גם איכפת לו שתגידי "מודה אני" יפה! וכאשר אתה אומר "מודה אני" יפה, בורא כל העולמים מתרגם כביכול וכל צבא השמים שורי בשמה! וכאשר אין אומר "מודה אני" קרואין, כל האלים ושמי השמים, כל המלאכים בוכים. למה? כי איכפת לו. וזה מחות היהודי. כאן הוא מתחילה וכאן הוא גומר!

כל מצות הלילה זהה מלמדות אותנו איך להתקשרות עם הרבש"ע. וכך שבניו שאלין הקשר בין האיש והאשה נוצר עיי' טבעת ועיי' חופה, כך בليل הסדר יש לנו מצה ומרור ורע ורעם שעניינים אחד: לתהום את הגדלות הזאת, לדעת שהקב"ה קרוב אלינו ואיכפת לו מאתנו, ואת כל זה עליינו למסור לילדינו, והם ילידיהם עד סוף כל הדורות.

כ טעם ר' כ' ז' ז'

שהוא שאל שאל מה שאלת אלא זה הגדרת לבן' אפילו אין שואל. אך הוא, נטפל לרשותו, דור שני הוא לרשות וכבר אין לו מגע כלל עם עשי' מצוות ואפלו להקנותם ברובי רשות כבר אין בו. אף על פי כן אל תהייש הימנו, אלא אם הוא אין בא אליך;

בעבור עב' עשה ה' לי — אף זו חצי מן התשובה הניתנת לבן הרשות, כיוון שהוא מכחו. אבל אין מוסגול לשמעו כל אריכות הרבטים שאומרים לרשות, שבתשובתו מתחילים בגנות ומסימים בשבח. ואילו לבן זה אומרם רק את הסיום של השבח — בעבור זה — שקרבנו המקומ לעבדותנו ואקים מצוותינו, וככלולן.

commandments, He made a special effort to alter the very course of nature. For you He would not do this, since you do not even make an attempt to understand the commandments. You are not curious about the commandments because you are not concerned with them."

One must then encourage the child to have curiosity and ask questions. One should explain that if he does not want to remain ignorant, he must constantly probe and try to understand the reason behind each thing. He can thus become worthy even of having the course of nature altered on his behalf (Kol Bo).

32

138 WITH HEARTS FULL OF LOVE

Rav Elchanan famously answers that the root of heresy is emotional rather than intellectual. Belief in the Ribono Shel Olam is the most natural thing in the world. It is inconceivable that all of the incredible things in creation came to be without a Creator. A heretic, however, is someone who wants to live his life without anyone telling him what to do. So he construes all kinds of questions and arguments in order to deny the existence of the Ribono Shel Olam. But it is not his intellect that is denying it. It is his character and his emotions. That is why the Torah tells us not to follow our hearts. It is the desires of the heart that lead to heresy.

It is important, therefore, to teach a child about emunah at a very young age, because the younger the child the less emotional resistance he will have to belief in the Ribono Shel Olam. The younger he is the more natural this belief will be, and once it is deeply ingrained, it will remain with him for the rest of his life. If you tell him about Yetzias Mitzraim, he will have no problem accepting it, because he is too young to want to cast off the obligation of the human being to his Creator.

The passuk says (Yirmiyahu 7:29), "Faith was lost, it was eliminated from their mouths." At first glance, the Navi is saying that because faith was lost no one spoke about it any more. But Rav Simchah Zissel, the Alter of Kelm, says that it means the exact opposite. Faith was lost because it was eliminated from their mouths. If we don't talk about emunah, if we don't constantly speak about the Ribono Shel Olam, faith will eventually be lost.

In modern-day society especially, it is not socially acceptable to speak a lot about the Ribono Shel Olam and to say that there is no kochi ve'otzem yadi and that everything comes from the Ribono Shel Olam. If someone pulls out a newspaper and tells you about

וְהִנֵּה לְבָנֶךָ בַּיּוֹם הַחֹא לְאָמֹר. כִּמְרוֹשׁ
כִּאן רָמוֹת תְּשׁוֹבָה לְבַן הַרְשָׁע וְצַדִּיק
לְהַבִּין מָה עֲנֵינוּ לְכָאן. וְהַנְּהָה בְּעוּנוֹתֵינוּ
הַרְבִּים הַרְבָּה פֻּעָמִים יֵצֵא בֵּן רְשָׁע מַאֲבִים
וְאַם יְרָאִים וְשָׁלָמִים וְמַחְזִיקִים מַתְמָמִים וּמַיִּרְאִים
יַלְדָה לֹא כָל אֱלֹה ? לֹזָה אָמַר קָרָא וְהִגְדָּת
לְבָנֶךָ בַּיּוֹם הַחֹא בָּזָמָן שֶׁהָוָא קָטָן שָׁאַנְיוֹ
יָדַע לְשָׁאָל אוֹ רָאוּי לְעֹזְרוֹ לְרֹאָת הַשֵּׁם
לְאַחֲרָה וְלְאַמּוֹנָה יִשְׂרָאֵל וְבָיּוֹם הַחֹא אָמַר
הַמָּן מוֹכָשָׁר לְקָרְבָּן אָמַר בְּמַדְרָשָׁה כָּאן רָמוֹת
לְבַנָּו הַרְשָׁע הַיְיָנוּ אָמַר לֹא יַעֲשֶׂה כֹּה
כְּתָב סָופֶר *

33

what's happened here and what's happened there and how this person was successful and how this politician did this and that politician did that, try telling him that it is all nonsense, that the Ribono Shel Olam controls the world no matter what any one individual does. The only response you will get is a quizzical look and a shake of the head.

But your young children will not react that way. If you sit down with them and speak to them about Yetzias Mitzraim and the fundamental tenets of our faith, and they see on your face that you are speaking from the heart with full honesty and sincerity, they will accept what you say without question. When something good happens to your family, you should speak about how grateful you are to the Ribono Shel Olam for all the good things He does for us even if we are not always deserving of His bounty. And the more you speak about emunah to them the more it will become an integral part of their lives and their way of thinking. You will create an atmosphere of emunah in your home, and your children will absorb emunah with the very air they breathe.

34

הגדה של פסח ויקוטי שפת אמרת

35

ארבעת הבנים

פָּגָן אַרְבָּעָה בְּנִים כּוֹ. נְרָא שָׁהוֹא
נְגַד הַרְבָּע לְשָׁוֹנוֹת שֶׁל גָּאֹלוֹת
שְׁהַגָּאֹלוֹת הִיָּה מִכָּל הַדָּי גָּלִילִית. וְשָׁאָלוֹת

הַלּוּ יִשׁ בְּכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל. מִצְדָּחָקִוּת
הַשְּׁבֵל שְׁעַל יְדֵי זֶה הַיּוֹצֵר הַרְעָה מִתְהַרְרוֹ
אַחֲרַ הַחוֹקִים וְעַל זֶה צְרִיךְ לְהִיּוֹת הַחִשּׁוֹבָה
מִזְכָּן בְּלֵב הָאָדָם כִּי לְעַשְׂתָה רָצַן הַשִּׁיחַת
יִשְׁ מֹה יִוָּתֶר טָעַם וְשָׁמָחוֹת מִהְבָּנָת טָעַם
הַמְצֻוֹה. וְהָאֵין מִפְטִירֵין כּוֹ. שָׁטָעַם מִצְוֹה
שֶׁל מִצְחָה אֲף שָׁאַנְיָה בּוֹ טָעַם. מִתּוֹקָן

מִתְנוֹת חַיִם

וכתב בזה הג"ר 'משה מרדכי עפסטיין זצ"ל (פתחה לבש מרדכי לבב קמא עמוד 12) זויל, אך נובל לומר כי בונה בעל ההגדה שאנו יודע לשאול הינו יש בן כזה אשר בשמו שאלת משוגה ופטוי, תיקף יעללה על לבבו הרהוריו בדברים ונברתה האמונה מלבו בשליב שוחק ולעונות של לעץ אחד. אף כי הוא היה תמים דרך, רוח קיימה של שאלת אייל ידרחו למחרחות. והרבה הרכבה בנים כאלו שסרו מדרך ה' יען כי שמעו או קראו דבר הבל ממן אחד. בן כזה יקרא שאינו יודע לשאול, שאנו יודע בשמו שאלת הבל לילך לשאול אצל חכם והוא בואר לו הבלתי הליצים והמתהכמים נגיד הורתו הקדושה, הוא אכן יודע לעשות כן, ואך כאשרuschלו הדל לא ימציא תשובה, יגמר לבבו כי העذر עם הכל. ע"ב צותה תורה שלבן כזה החשוב להקדמים ולערוך לבבו תשובות לביל יבשל ע"י שאלת הבל ויאביד לנצח, ע"כ ווגרת לבן לאמור הינו שכן יאמר הוא אם יפגע מנוול בשאלת מה העוברה יאמר הוא לו התשובה ראייה לו שהוא בעבור זה וה' וכו' ויאמר לו אודרבנה מזו מוכחה כי אין לבטל חילילה מצות ממצוות ה' בסתר הטעם ולא דרישין הטעם לגרע בח המצוות, באשר יש למצוה טעם ריבים, אך דרישין הטעם כדי לירעד מזו במקומות אחרים, כי כל טעם בפני עצמו מרום וגבוה עד לשמיים יגיע, עכ"ל

39

יותר ממטעמים. והרשע פורק על ממש מה העבדה. ואומרו לכם פירוש מה כחוי של בשר ודם לעברו להש"ת. ועל ידי שה מהרור אחר השגחה עלינה כמ"ש בספרים. והתשובה. בעבר זה. פירוש ע"ז שהוא בשורם ואין לו של כל כדרוי השוב לפניו יתפרק עבדינו יותר מללאכי עליו. ושאלת המת ע"ז התמיינות שהקבב' נتون איזה הארה בחסדו בא האדם לידי התשנאות באמורו מה זאת. ורק לידע שהוא רק בחסד עליון. וזה התשובה בחזוק יד כי ביל וכיוות האրם. ושאינו יודע כלל איך לפתח הלב ועל זה נאמר את פתח לו. ועל זה נונאים השבח. שאלות מצרים היה בכל זו מיינ גליות בכלל ובפרט שנמצא בחינות אלן בכל אחר מישראל. ונקרואו בניהם שבאמת נגמר

וותם שואל מה זאת. היינו שהוא לוקה במחלת האדרישות בעיני עברות ה', שהוא אידיש לכל דבר שבקרושה, ת"ס אוחורי מ"ת שאון בו חיות דקדשה. ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים. העיצה עברו רק חזק יד לצאת מהאדישות. שוו תהי גאולתו לעורר כוותות הנפשיים שבך

ושאינו יודע לשאול אם פתח לו הוא זה שבל מהו טהור. לבו טהור ומוחו טהור. עד כי אפלו לשאול מהו איינו יודע. נתנה לו התורה עצה וחושי' בתה הקושש הזה. שנאמר והגדת לבך ביום ההוא לאמר בעבר זה עשה ה' לי בצד' מצרים. הדינו שעבורו לשית' בתה מצבי הבודה באמונה פשוטה אפיו מותך סג'יר דיבא. כמו במצרים שהוא שם עלי' בלילה החג הקדוש.

40

סגורים מאר כלשון חז"ל שהיה בכחיו עובר במען בהמה. וכדייאת בפיו סגר עליהם המברך היינו כה הזכיר. ורק שהו מתחוקים באמונה פשוטה וע"ז האמונה זיכר לנו לנוגה. וכמ"כ גאולת נפשו חלי' בהתזקוקת באמונה גם מותך סג'יר דיבא. שאו יתפרק לפני שעריך אוריה.

וכל הדברים כדאיתא בספה"ק דעתני מה שדברה תורה בנגד כל הארץ בנים. כי בפסח יש לכולם עלי'. ואפי' לרשות יש עלי'ليلי התקדש החג. וזה מה שאנומרים לו אם hei שם לא hei נגאל. כי אמונם קודם שקראותו התורה בן לא היה ולא hei שם לא hei נגאל. אבל אחורי שכולם נקרוו בנים יש גם לו עלי' בלילה החג הקדוש.

שלום רג

פסח

נתיבות

[117] THE HAGGADAH OF THE ROSHEI YESHIVAH

It is because of this that Hashem did so for me when I went out of Egypt

Engendering enthusiasm As the Haggadah soon explains, the meaning of "because of this" is that God took us out of Egypt in order to eat these foods — matzah, maror and the pesach offering — and to perform all the other mitzvos of the Torah (see Rashi to Shemos 13:8). **R' Moshe Feinstein** noted that it seems rather odd that this is the answer given to the child who is unable to ask questions. That child presumably knows absolutely nothing about the Exodus, being totally ignorant of his heritage. Why, then, does the Torah stress for this son the mitzvos of eating the three Seder foods and their relevance to the Exodus, rather than recommending a full-fledged description of the events and importance of the Exodus — perhaps something along the lines of the answer given by the Torah for the simple son in Shemos 13:14-15?

R' Moshe concluded from this that the son "who does not know how to ask" is not an ignorant man, or an assimilated, uneducated Jew. Rather, he is a man who is quite familiar with the rituals of Judaism and performs them faithfully. However, he does so out of habit and conditioning; he does not know why the mitzvos are important, nor does he care. He does not lack the intellect to ask, but the interest to ask. For this son the Torah's response is indeed quite fitting: "You open up the conversation with him," explaining the profound significance of the mitzvos which he regards with such indifference. Let him know that it is in fact because of the mitzvos that God took us out of Egypt altogether.

כגンド ד' בניל, היינו שיש בה עניין חזוק בעבודת ה' לכל אחד באשר הוא, שבכל מצבי הרוחניים יכול להתחזק כי לבן נחשך לפני המקומות. הן אם הוא במצב של בן חכם, וכן אם הוא במצב של בן רשות

כוו', יש לו את החורא בן, ויש לו חשובה על השאלה המעניינת עליו.

שאלת הבן חכם מה העדות והחותקים וכו' והשובה שאין מפיטרין אחר הפסח אפיקומן. ייל ע"פ מש"כ בספר דברי משה לבאר שאלת החכם מה העורות וגוי אשר צוה ה' אתכם. צוה הוא לשון צוותה. היינו דיקיות וחיבור. ושאל מה זה שאותם הצדיקים וזוכים ע"ז עדות וחותקים ומשפטים להתרכז בה. ואין מקיים את הכל ואני זוכה לבא לדבוקות בה. והשובה כהלוות הפסח שאין מפיטרין. אחר הפסח אפיקומן. שופטת נאכל על השובע דוקא שלא יוניש כל תעוגה ונשמי. והיינו שאם ווצאים לדיות דבק בה, צורך להתקשרות לא להנות מעוניינים גשיים. וציד' שיישאר טעם המזווה בפה מבלי לקלקל עם הנהא גשמית. ואין אפשר להיות דבוק בה. רק ע"ז שמחדרים לבלי להנות מעוניין עזה'.

38 והבן רשות שואל מה העבודה הזאת לכם וכו'. עניינו כמ"ש מן מקובryn ז"ע. אוו ברשייע עספין. אלא שאנמנם הוא עבורי ה' או מרוכב שלשות שיש לו כל פעם שחוורו ונופל הגיע לאיוש. ועכ' שאל מה העבודה הזאת לכט ולא לו. אתה שוכחים לשمرה העלוה ראיים לעבודה. אבל הוא שמלא שלשות מיצר הרע שכורע בו איך יכול לעבוד את ה'. ואילו החשובה אילו ה' שם לא hei נגאל. רק מכח שקוועס היינו במצוים במת שערינו טומאה. והקח שהחזקנו ולא התיאשו מנאות הנפש עם גאות הגוף הגענו עד כה. ואילו ה' שם לא hei נגאל מהמת עצם האוש הוה שבו. עיל' כאמור שלא בראשיע עספין שלא מאמנים בה' ח"ז. אלא שאינו מאמין בכח הטמיר וונעלם בשורש נשמות בני ישראל. אשר גם בעת שקוועס במת שערינו טומאה לא דעת ניצוץ אלוק מעל שכרכם. ונור א' טרם כבה. וע"ז הקחה

שבילי פנחס

פסח

בஹשך דבריו מוסיף, ה"שפַת אֶמְתָה" לבאר הלשון ארבעה "בניים", אף שמדובר באירוע בחינות בתרון האדם עצמו: "ועל זה נתונים השבת, שגאות מצרים הייתה בכל הד' מני גליות בכלל ובפרט, שנמצאו בחינות אלו בכל אחד מישראל, נקראים בניהם שבאמת נגמר הבניין עליידי החיקorias הללו בלב האדם, כשהזוכה לבוא בדרך האמת ולצאת מהבלי עולם זהה ועניןיהם". כלומר "בניים"

ועתה בא וראה כי רעון זה מתאים להפליא
עם מה שאמר "ק' אדמור" מון רבי יהושע
מבעדוא ז"ע (פרשת עקיבא), לפרש בפרשנה שנייה
של קריית שמע (דברים יא יט): "ולמדתם אותן
את בנים לדרבם" וכו'. וכארורה תיבת "אותם"
*

מיותרת כי היה מספיק לומר: "ולמדתם את בנים
לדרבם" וכו'. גם צרייך בגין עניין הקרי והכתיב
בתיבת אותן, כי הקרי הוא "אותם" מלא וכו' ואילו
הכתב הרוא "אותם" חסר וכו'.

* ובאייר בדברי קדשו שהתורה הקדושה מלמדת
אותנו כאן יסוד גדול בחינוך הבנים, שכן וזה
מספיק שהאב יאמר לבניו איך להתנהג בעבודת
ה' אלא עיקר החינוך הוא שהאב עצמו יהיה
דוגמא אישית לבניו איך לעסוק בתורה ובעבודת
ה' וזהו הרומו בכתביו: "ולמדתם אותן", ככלומר
אשר אתם בעצםכם תלמדו ותקיימו המצוות,
על ידי זה תזכו: "ולמדתם אותן את בנים לדרבם
בם" וכו', כי גם הם יעשו כמויכם עכדה"ק.

* ולפי האמור יש לפреш בונתו בתר עמקות:
כי על ידי שהאבות עצמים יעסקו בתורה בבחינת:
"ולמדתם אותן", יזכו לזכר על ידי קדושת התורה
כל ארבעה בנים הכלולים בהם, ועל ידי זה יזכו
לחנן גם את צאצאיהם שנולדו לתקן את כל
הקלוקלים שבבם.

45 יומתך להבין בזה מה שהטייל הקב"ה על
האב את המזווה לחנן את בניו לתורה, כמו
שלמדו חכמוני ז"ל דבר זה בגמרא (קידושין כת):
מה מה שכחוב (דברים יא יט): "ולמדתם אותן
את בנים". לפי האמור הבהיר בזה, כי מאחר
שהבנין שנולדו הם רק פועל يولץ משורש הבנים
הסתמומיים בתורת האב, נמצא כי כל החסרונות שיש
בhem הוא בבחינת ירושה מן האב, שכן מוטלת
עליו החובה להנכנם בדררכי התורה כדי לתקן את
החסרונות שהוא גרם להם.

* אתה ועוד, כי מאחר שהאב כולל בתוכו את כל
ארבעת הבנים, והתכונות הללו יש להן השפעה
עצומה על ארבעה הבנים שנולדו ממוני בפועל,

הנה נשכיל להבין מזה כי העצה על בר היא.
שהאב יתקן תחילת את ארבעה בנים הכלולים
בתוכו, ועל ידי זה יזכה לתקן בתר קלות את
הקלוקל אצל הבנים שייצאו מהם, אשר גם הם כל
אחד מהם כולל מרביתם בנים הללו.

46 על ידי תשובה אפשר לתקן גם את הבנים

ונראה לבאר העניין בזה על פי מה שמצוין.
חדש גדור במשנתו הטהורה של "ק' אדמור"
מן רבינו יהושע מבעלז ז"ע (נדפס בחיבור
טטרליסק שנות תרמ"ז פרשת יעקב סעודה ב),
אשר דבר בקדשו לפреш עקב בפרשנה עקב (דברים
ז יג): "ויאהבר וברוך והרכך וברך פריך בטנך ופריך
אדמור" וכו'. ודרשו על בר במדרש (דב"ר ג ה):

"למה הוא מקיש פרי הבטן לפרי האדמנה, אמרו
הקב"ה מה פרי אדמך סייגים אף פרי בטנך סייגים,
דבר אחר מה פרי אדמך אין בהם לא חטא ולא עון,
אף פרי בטנך לא יהיה בהן לא חטא ולא עון".

ונדק על פי המבואר במפרשים כל גדור, כי
כאשך יש במדרש שני פירושים הרי הם קשורים
זה לזה, והנה כאן שני הפירושים סותרים זה את
זה מן הকצה אל הקצה, כי מתחילה אמר: "מה פרי
אדמך סייגים אף פרי בטנך סייגים", משמע שיש
בhem פגס, ומיד מביא המדרש פירוש שני: "דבר
אחר מה פרי אדמך אין בהם לא חטא ולא עון, אף
פרי בטנך לא יהיה בהן לא חטא ולא עון".

ובאייר בדברי קדשו כי גם שני הפירושים
משלימים זה את זה, כי מתחילה אומר המדרש:
מה פרי אדמך סייגים אף פרי בטנך סייגים", כי
על ידי שלatta נתקdash האב כראוי הוא גורם לבנו
שיהיו בהם סייגים ח"ז, ואולם מיד מוסיף המדרש:
דבר אחר מה פרי אדמך אין בהם לא חטא ולא
עון, אף פרי בטנך לא יהיה בהן לא חטא ולא עון".
כדי למדנו כי גם אחורי שכבר נולדו הבנים עם
פוגם וסייגים, אסור לו לאדם ליפול בראשות היושב
בחשבו שאין לו תקנה לבנו, אלא ידע ונמנה כי
אם הוא בוכה ומתחנן להש"ת מעומקם דלא עול
שלא התקdash כראוי, יש יכולתו לתקן למפרע
כאילו התקdash כראוי בתכלית השלימות, ועל
ידי זה יעוזר לו הקב"ה שילבו בנו בדרך הרוחה
והישראל לפני ה' ולא יהיה בהם סייגים עכדה"ק.

43 הוא מילשון בנים, כי על
ידי שהוא מתגבר על
כל הספיקות, הרי הוא
בונה את עצמו בבחינת
בנייה של הקדושה.

ד' בנים הכלולים
באב שורש לד' בנים
שנולדו מהם

על פי דרכו בקדוש
במסילה נעה לקשר
הביאור הנשגב של
ה"שפת אמות", כי מה שאמר בעל הגודה: "כגא
ארבעה אמות", שבחורה תורה, כוונתו על ארבעה בנים
שבתו רחוב עצמו, עם הפשט הכרור בו בתורה
שביבה והן בתורה שבבעל פה, שמדובר בכך ממש
מארבעה בנים של אדם פשוטו ממשמעו, שהרי
מצד הלכה צריך רחוב האב לספר בלילה פסח ביציאת
מצרים לבניו, כמו שדרש בעל הגודה על הכתוב:
"וагדת לבך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה'
לי בצתתי מצרים - בעבור זה, לא אמרתי אלא
בשעה שמחה ומורוד מונחים לפניך".

* נקיים יסוד גדול בעניין חינוך הבנים, כי אם יש
ח'ו כישלון בתורה ובמצוות אצל הצאאים, הרי
זה גורם פגס גדול להורים שלא חינכו אותם קרואין
לעמדו נגד פגעי הזמן, כמו שכחוב בפרשנה

44 ומן מצינו בגדרא (סוכה נו): אצל מרים בת
בלגה שהמירה את דתה, וקנסו את כל משמרותה,
ומקשוה בגדרא: "משום ברתיה קנסין לה לדידה,
אמר אבוי אין, כדמור איני שותה דינוקא
בשוק או אדובה או דאייה". פירוש שייחטו של
תינוי הוא ממה ששמע מאבוי או מאמו, וכן אם
נתקלקל יש להם חלק בדבר.

נמצינו למדים מזה יסוד גדול, כי כל סוג
הבניים שנולדו בעולם, אשר בעל הגודה מוחלט
אותם לאורבה: חכם, רשע, תם, שיטו יוזע
לשאול, הם בעצם תוכאה ופועל יווצר מאותם
ארבעה בנים פנויים הטומנים והכלולים בכוח
בתוך האב, שהרוי הבנים הם רק השתקפות של
מצבו הפנימי של האב:

א) כי הצאאים יורשים את כל התכונות
התובות והשליליות מההורים מבטן ומלידה,
זהו ביאור המאמר המורגל בפי העולם: "בבא
כרייה דאבא", והמקור לכך הוא מה מה שנשננו
בגמרא (עיירובין ע): "ירוש כרייה דאבא". ב) כי
בכל השנים שגדלו הצאאים בבית תחת חסותו
וחינכו של האב, וככזו ממננו השם והערב אך
לנהל כל אורחות חיים.

תקן - סע' 31(ג) – ג' (בג' שורה מ-ט) קדושת הפסח ומצוותה

בכברויות, בתפילה, במדרשת טובות, בטוהרה, בבטחון, ובכל צרכ' רוחניות ונשיותו, את הבל נבקש וויתמן מזכה"ה, ובורואי מללה ה' כל משאלתו לפונה.

בכפרת באתו מוקמות מוסמאות אשר צדיקים נילו לנו כי הם מוסמלו יותר לבקש על כל מרד שצוויכם, בגין לפיו "מה נשנה", ואמר לו ח'ל' (פסחים כט). במתוך רישואו היה לשון אלה יוכאנו הבן שואן", וכוחב על זה בביטחון אחורי בשם אביו היל' י"ע, רישואו היה לשון אלה בלבשתו, שכן יובל הבן שרישראל לאשאול ובבקש מאיו ששבשים כל מה שצזרך בו עבדך בעת איזוריה הרכבה "גואל ישאל" שהוא ג'ב' וכן מיטולן נארד בבקש או כל מה איזריך, כפי שאמר רה'ך מאפטא י"ע ש' אם האדם מוחתק באזונתו שלiphיה בעת אמרויה אל שרישראל והואケ באבטני בכל לבו שהו יערו לו איזי מכתיב לו שיושע בעשוע' ערךיך קובץ אלירואות קין'), וכן בעת אקמיטו י"שאנטו רודע לעשאול את פחה ל', שהר'ך משה מקוברי ו'ע אמר שהו בקש והוינה מוחבק'ה' שפהח את אופם לטע שונבל עבדו בלבב שמך' (אברות משה), במקומות אל רדא מארד להרעהב ולהפץ בהפללה ווהתנויגו מוחבק'ה' על כל אצינו, שמלא כל משאלאותינו לטבח.

מיוזע עיקר התפקיד והרבשאה בלול זה ארך לחזה על אידיותו הגלומות, ועל ריבוי צורות הכלל והפרט, ושוחחש ומוריד גאוליתנו ופזרות נפשינו בכנון בית החוויה במנהרה, ויודיעו מכך ימינו "ז"ה שהו מרושים עללוות על כל הסדר, וכברתו במוקבות שונכוו בתה עניין גנות ואיזואלה, ואפליל באמורה "ז"ה שתהן", זו מודחיהם בכיוון הנראות, כשהם מבקשים רוחמים וחוננים שרכבה"ה ישם סוף ומן גלות והארכה האות דרומה ללילה, והוא שואלים מוקוב"ה "טאטומ לעבן, מה נשאנט הלילה הוות - הנגות האתא", מכל הלילה - מכל שאר גלות, הלילה זהה כלו מירר מלאות טוירות מכך אובט אונן ל' יומ שאן קלאה רוחבה מהברורה וכו', גם ציריכם אונן בלול והלהעדר וב飞翔 על ישועתו שרואה מכל ציריכם ומכל הנקאים עליהם, מפרט מקומות המיעוטים אלה בין בשפרח חמייך אל-גונומי", אשר אלף הרבעים וכור לטווב בא או לכל בות יהורי כמו שהשוכרינו לעיל מנהרכ"ס, נגין, שאדו הוא מסוגול מאר לבקש ולה, ובן באכזרית קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה ובי שומרות הפוך לעיר כל הדום וככל הלילה - שיש לנוו אז על כל הצורות והרטונות שעבורו על ישואל בתקופה האחרונה מאובייטים, ושמעה יומו לשומרה יתיויה מוקב"ה, וכן "אייר הוא יבנה ביתו בקרוב", לבקש ולחתהן שונבה כבר

בקירוב ממש לבניין בית הבחירה

5

פְּרוֹדָקֵץ זה יש לומר דלפעמים יש ענינים שהאדם צריך להתפלל עליהם והוא אינו יודע כלל שצורך להתפלל על זה, וכמו"כ יש לפעמים שאיש ישראלי באשר הוא נמצא בעת צרה ח"ו, הוא רוצה להתפלל ולצערו אל הש"ית, אבל הוא אינו יודע כלל מה לבקש ולהתפלל, ואין לו דעת כראוי שידע איך להתפלל לפני י"ח, לכן העצם הוא שיתפלל להע"ה באופך כלל, ויאמר הלא הכרור כל עולמים ועוד מה חסר לו ומה טוב בשבלו, ועל כן יהיה חשוב לפני י"ח, כי אילו הוא מבקש דבר בפרטות, והש"ית תן לו את כל מהසרו, ובאופן זה בודאי יעשה חטיפתו פרי למעלה ושרוש למטה, והש"ית ימלא את משאלות לבו לוטבה.

34

וזהו "ואינו יודע לשאול", ככלומר שמתפללים ומקשימים שאין אנחנו יודעים מה חסר לנו, וכן איננו יודעים על איזה פרט להתפלל ולבקש ממנו ית', וגם איננו יודעים איך לשאול ולבקש, ולכן "את פתח לו", ככלומר בביבלי השית' אבינו שבשמיים הנה יודע היבט כל מה שהCSR לנו וככל מה שטוב שביבלוינו, וכן תפתח אה לבנו ואת פינו להבין ולדעת על מה להתפלל, ולהזכירנו איך להתפלל, ולהתת לנו את כל מshallות לבנו לטובה זומשים כך הוא עושה את הדבר ביותר והוא שՁבבונו עז'

ישראל על חפציו, ועוד בטרם יבקש על
הישעה ייכה לבל את כל מברקשי
ומשאלותין, ובזה אפשר לבקש "את פתח לו"
אפיקו לשאינו ידוע לשאל שלא עשה שום
אנטירטיזם בלטרא

50

קָבָעַ, וְכֵה יָגַר פָּרֶשׁ גָּם הַרְחִיק בְּעֵל הַמִּנְחָת אֲלֹעֲרוֹ' מִמְּנוּקָאשָׁשׁ וְעַד בְּהַגְּדוֹת 'שָׁעַר יִשְׁבָּרֶר', ד' 'אַתָּה
הַכּוֹנוֹת לְשָׁכִינָה, וּבָוֹנַת בְּעֵל הַהְגָּדוֹת לְוֹמֵר שָׁבָטָשׁ שְׁבָשִׁיצָאוּ יִשְׂרָאֵל מִמּוּצָּרִים וְלֹא זְיוֹתָה אִתְּעֻרוֹתָא
דְּלַתְּחָא כְּדָבֵעַ, עֲבָז' בְּרַחְמֵיו הַרְבִּים הַשְׁפִיעָן לוּ הַבּוֹרָא יִתְבָּשֶׂשׁ מְאֹור הַנִּסִּים, וְאַפְּנֵי הַכְּבָנָה שְׁלִימָה
הַיְתָה אִתְּעֻרוֹתָא גּוֹלָה מְלֻעִילָא, כְּךָ יְחֻמּוֹל יְחֻיּוֹתָעַל בְּן וְהַשְׁאַנְיָנוּ יְדַעַּעַן כַּיְצֵד יִגְשַׁע אֶל הַקּוֹדֶשׁ,
לְהַשְׁעִינוּ שְׁוּכָל גָּם הַוָּא לְפָצֹת פִּיו בְּתוֹחֲנוֹנִים וּבְתִּפְלִילָה.

ובוה מפרש את הכתוב (זהלים קיא, ב) "גדוליים
מעשי ה' וזרושים לכל חפץיהם" שבנווילג
שבעלם הוא שהزادם מחהפלן קדרם שוכנה
ליישועה ה', אולם בעתليل הסוד שהוא שעיה
שמחוורדים הניסים ומתחדשים בו מעשי ה'
או הניסים בעצם דורשים ושולאים לכל איש

דרכן ורשות

לפרש הכוונה ב"את פתח לו", כי הכוונה בכך
שאינו יודע לשאול היא למי שאינו יכול לעמוד
במהילה לפני מלך מלכים המכבים ומתקשה
להחפכל לפניו, ועליו אמר בעל הגדה בתפילה
ונקשה להקב"ה "את פתח לו" שיפתח לו ה'
שער רחמים עז.

י' יי' ר' ח' מ' ק'